

Förskolan

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 30 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 som rör förskolan, varav 15 bereds förenklat. I motionerna tas upp frågor om bl.a. kvalitet i förskolan, barngruppers storlek, maxtaxan samt barnomsorgspengen och vårdnadsbidraget. Därutöver berörs även motioner om validering och kompetensutveckling av personalen i förskolan, barnomsorg för barn till arbetslösa och föräldralediga samt barnomsorg på obehövlig arbetstid. Flera av motionsyrkandena tar upp samma, eller i huvudsak samma, frågor som riksdagen behandlat tidigare under mandatperioden, varför dessa behandlas förenklat.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden, vidtagna åtgärder och gällande bestämmelser.

Betänkandet innehåller tre reservationer (S, V) och tre särskilda yttranden (S, SD, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	6
Kvalitet i förskolan m.m.	6
Villkor för kommunala och fristående förskolor	9
Maxtaxa	11
Barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag	13
Validering och kompetensutveckling av personalen	14
Motioner som bereds förenklat	16
Reservationer	17
1. Kvalitet i förskolan m.m., punkt 1 (S)	17
2. Villkor för kommunala och fristående förskolor, punkt 2 (V)	17
3. Barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag, punkt 4 (S, V)	18
Särskilda yttranden	20
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 6 (S)	20
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 6 (SD)	20
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 6 (V)	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Kvalitet i förskolan m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkandena 9–11,

2012/13:Ub405 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S)
yrkande 1 och

2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 1 (S)

2. **Villkor för kommunala och fristående förskolor**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub341 av Jenny Petersson och Hans Rothenberg (båda M)
och

2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 2 (V)

3. **Maxtaxa**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkande 12 och

2012/13:Ub296 av Karin Nilsson och Anders Åkesson (båda C).

4. **Barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkande 6 och

2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9.

Reservation 3 (S, V)

5. **Validering och kompetensutveckling av personalen**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub232 av Leif Pettersson (S),

2012/13:Ub301 av Ann-Christin Ahlberg och Christina Oskarsson
(båda S),

2012/13:Ub302 av Ann-Christin Ahlberg och Christina Oskarsson
(båda S) och

2012/13:Ub327 av Eliza Roszkowska Öberg (M).

6. **Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub216 av Johan Linander (C),

2012/13:Ub298 av Ann-Christin Ahlberg (S),

2012/13:Ub314 av Fredrik Lundh Sammeli och Hannah Bergstedt
(båda S) yrkande 2,

2012/13:Ub358 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S),

2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2,
2012/13:Ub405 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S)
yrkande 2,
2012/13:Ub414 av Åsa Lindestam m.fl. (S),
2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1, 3, 5, 7
och 8,
2012/13:Ub471 av Richard Jomshof m.fl. (SD),
2012/13:Ub482 av Lena Hallengren (S) och
2012/13:Ub483 av Lena Hallengren (S).

Stockholm den 22 januari 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Björn Söder (SD), Rossana Dinamarca (V), Michael Svensson (M), Stefan Käll (FP) och Annika Eclund (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande 30 motionsyrkanden om förskolan från allmänna motionstiden 2012, varav 15 behandlas förenklat.

Motionerna tar upp frågor om bl.a. kvalitet i förskolan, barngruppers storlek, maxtaxan samt barnomsorgspengen och vårdnadsbidraget. Därutöver behandlas även motionsyrkanden om validering och kompetensutveckling av personalen i förskolan, barnomsorg för barn till arbetslösa och föräldralediga samt barnomsorg på obekväm arbetstid. Förslagen återfinns i bilagan.

Flera av motionsyrkandena tar upp samma, eller i huvudsak samma, frågor som riksdagen behandlat tidigare under mandatperioden, varför dessa behandlas förenklat.

Utskottets överväganden

Kvalitet i förskolan m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förskolans kompensatoriska roll, om att säkerställa kvaliteten i förskolan genom en kvalitetslag, om en oberoende kvalitetsuppföljning och kvalitetsjämförelser av förskolor samt om maxtak för barngruppers storlek. Jämför reservation 1 (S).

Motionerna

Kvalitet i förskolan m.m.

Socialdemokraterna betonar i kommittémotion 2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 4 vikten av förskolans kompensatoriska roll. Förskolan kan bidra till att minska framtida klyftor i samhället. Förskolans roll måste stärkas så att alla barn får en mer likvärdig skolstart. I motion 2012/13:Ub405 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S) yrkande 1 anförs att kvaliteten i förskolan bör säkerställas genom en kvalitetslag. I motion 2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkandena 10 och 11, föreslås en oberoende kvalitetsuppföljning och att man ser över möjligheten för föräldrar att få tillgång till öppna jämförelser av förskolor.

Barngruppers storlek

I motion 2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkande 9 anförs att det, i syfte att förbättra förskolans kvalitet, bör vara obligatoriskt för varje kommun att fatta beslut om maxtak för barngruppernas storlek.

Utskottets ställningstagande

Kvalitet i förskolan m.m.

När det gäller förskolans kompensatoriska roll vill utskottet påminna om att det i 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) anges att utbildningen inom skolväsendet syftar till att alla barn och elever ska inhämta kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Vidare ska utbildningen ta hänsyn till barns och elevers olika behov, och barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att till-

godogöra sig utbildningen. Utbildningen syftar även till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.

I 8 kap. 2 § skollagen anges vidare att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Vidare ska förskolan främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Läroplanen för förskolan (Lpfö 98, reviderad 2010) anger att förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande och att verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen ska barnens utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar främjas.

Läroplanen anger vidare att förskolan ska vara ett stöd för familjer i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och lärande. Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan, och barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas så långt som möjligt. Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för barn med svårigheter.

Utskottet anser sammanfattningsvis att förskolans kompensatoriska roll tydligt framgår av såväl skollagen som läroplanen och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub466 (S) yrkande 4.

När det gäller frågan om kvalitet vill utskottet framhålla att riksdagen har ställt sig bakom en rad åtgärder för att stärka yrkesgruppen förskollärare mot bakgrund av de krav som den reviderade läroplanen ställer. Under hösten 2011 startade en ny förskolläraryrkesutbildning där examen omfattar 210 högskolepoäng och ska ge förskollärare den kunskap och kompetens som krävs för att möta de yngsta barnens behov av utveckling, lärande och omsorg (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248). I syfte att höja yrkets status och garantera kvaliteten infördes 2011 ett system med legitimation för lärare och förskollärare. Endast den som har legitimation ska få tillsvidareanställas som lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171).

Skolverket har under 2011 och 2012 på uppdrag av regeringen genomfört informationskampanjen "För det vidare" om lärar- och förskolläraryrkena och de nya lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna. Kampanjen har syftat till att fler ungdomar och unga vuxna ska vilja bli lärare eller förskollärare (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 50). Under 2011–2012 har söktrycket (antalet förstahandsökande per antagen) på förskolläraryrkesutbild-

ningen ökat från 1,8 förstahandssökande höstterminen 2011 till 1,9 förstahandssökande höstterminen 2012 (Högskoleverket, Statistik om sökandet-ryck fr.o.m höstterminen 2007, tillgänglig via Högskoleverkets webbplats). I november 2012 fick Skolverket tilläggsuppdraget att fortsätta informationskampanjen under 2013–2015 i samarbete med Universitets- och högskolerådet (U2012/6128/S).

Utskottet vill även erinra om att under 2009–2011 innebar Förskolelyftet en möjlighet till fortbildning för förskollärare, barnskötare m.fl. inom förskolan. Syftet var att utveckla förskolepersonalens kompetens i samband med att förskolans pedagogiska uppdrag förtydligades i läroplanen. Skolverkets utvärdering visar att knappt 7 000 anställda deltagit i satsningen, och huvudmännens uppfattning är att fortbildningen på sikt kommer att bidra till en förstärkt pedagogisk kompetens i förskolan. Under 2012–2014 genomförs ytterligare en utbildningsinsats för förskollärare och förskolechefer, dels med fokus på fortbildning som avser barn i behov av särskilt stöd samt uppföljning och utvärdering, dels genom en särskild satsning på forskarskolor för förskollärare som vill forska inom sitt yrkesområde (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 48 och 116).

Utskottet kan konstatera att en rad åtgärder har vidtagits i syfte att utveckla och säkerställa en förskola av hög och jämn kvalitet. Detta är något som utskottet framhöll redan i betänkande 2011/12:UbU13 och utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan. Därmed avstyrks motion 2012/13:406 (S) yrkande 1.

I fråga om oberoende kvalitetsuppföljning vill utskottet påminna om att 26 kap. i den nya skollagen reglerar tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering. Kommunerna är ansvariga för tillsynen av de fristående förskolorna, medan Skolinspektionen ansvarar för tillsynen av de kommunala förskolorna. Skolinspektionen har även tillsyn över hur kommunen uppfyller sitt tillsynsansvar (26 kap. 3–4 §§).

Skolinspektionen har därtill tillsyn över och svarar för kvalitetsgranskningen inom bl.a. skolväsendet, och den nya skollagen har även gett Skolinspektionen ett tydligt lagstöd för sin verksamhet. Gemensamma bestämmelser om tillsynsmyndigheternas befogenheter vid tillsyn har införts i lag. Nya sanktioner mot både enskilda och offentliga huvudmän, t.ex. i form av vite, har införts.

Skolverket ska på nationell nivå följa upp och utvärdera skolväsendet (26 kap. 24 §). Därtill har regeringen aviserat i budgetpropositionen för 2013 att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram individbaserad statistik om barn som deltar i förskola och pedagogisk omsorg, något som i dag redan finns om elever i grundskolan och motsvarande skolformer, med vissa undantag. Detta görs i syfte att möjliggöra uppföljning, utvärdering och forskning om förskoleverksamheterna (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 58).

Utskottet instämmer i att en oberoende kvalitetsuppföljning är av stor vikt, men ser dock inget behov av att ändra nuvarande bestämmelser om tillsyn och statlig kvalitetsgranskning i berört hänseende och avstyrker därmed motion 2012/13:Sf201 (KD) yrkande 10.

När det gäller möjligheten att få tillgång till öppna jämförelser av förskolor anser utskottet att sådana jämförelser i grunden är positiva för såväl verksamhetens utveckling som barns och föräldrars möjligheter att göra informerade val. Utskottet noterar i det sammanhanget att vissa kommuner gör brukarundersökningar och statistik tillgängliga för att underlätta jämförelser mellan olika förskolor. Någon översyn är utskottet inte berett att ställa sig bakom och avstyrker därmed motion 2012/13:Sf201 (KD) yrkande 11.

Barngruppers storlek

Hösten 2011 gick det i genomsnitt 5,3 barn per årsarbetare och 16,8 barn per grupp. Motsvarande för 2010 var 5,4 barn per årsarbetare och 16,9 barn per grupp. Under de senaste fem åren har personaltätheten varierat mellan 5,1 och 5,4 barn per årsarbetare (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 105).

Mindre barngrupper (17 barn eller färre) var den vanligaste gruppstorleken 2011 och utgjorde 56 procent. Andelen mellanstora barngrupper (18–20 barn) har minskat med 3,5 procentenheter sedan 2005 (Skolverket, statistik på webbplatsen; Tabell 4 A: Avdelningar efter antalet barn i avdelningen 2003–2011).

Utskottet vill i sammanhanget understryka att enligt 8 kap. 8 § skollagen ska huvudmannen se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. Dessutom visar erfarenheter från forskningen att det är svårt att definiera en lämplig storlek för barngrupper samt att mindre barngrupper inte per automatik kommer att leda till bättre kvalitet i verksamheten.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att ställa sig bakom yrkandet om att varje kommun ska fatta beslut om ett tak för gruppernas storlek och avstyrker därmed motion 2012/13:Sf201 (KD) yrkande 9.

Villkor för kommunala och fristående förskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning med direktiv att ta fram förslag till ny lagstiftning om ägandeformer för privata förskolor samt ett motionsyrkande om att göra Skolinpektionen till tillsynsmyndighet för såväl kommunala som fristående förskolor.

Jämför reservation 2 (V).

Motionerna

Ägandeformer för privata förskolor

I vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Ub389 av Rossanna Dinamarca m.fl. yrkande 1 efterfrågas en utredning med direktiv att ta fram förslag till en ny lagstiftning om ägandeformer för privata förskolor med offentlig finansiering som garanterar att alla offentliga medel återinvesteras i verksamheten.

Tillsyn över fristående förskolor

I motion 2012/13:Ub341 av Jenny Petersson och Hans Rothenberg (båda M) anförs att Skolinspektionen bör bli tillsynsmyndighet för såväl kommunala som fristående förskolor.

Utskottets ställningstagande

Ägandeformer för privata förskolor

Utskottet vill inledningsvis understryka, i likhet med finansutskottet, vikten av regeringens arbete med att öppna upp för en ökad konkurrens och därmed förbättra valfriheten inom den offentliga sektorn. En ökad mångfald av utförare leder till en ökad konkurrens och därmed till bättre tillgänglighet och service för konsumenterna (bet. 2010/11:FiU30 s. 23).

Befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad, tillgänglig och effektiv offentlig service av god kvalitet. Strävan ska vara att flytta makten till medborgarna, höja kvaliteten och öka mångfalden inom den solidariskt finansierade vården och omsorgen. Politiken kan bidra till ett effektivare resursutnyttjande. Finansutskottet har vidare framhållit att det är missledande att ställa privata intressen och välfärd mot varandra och att det leder till en politik som skulle försämra för medborgarna. Det gäller både för dem som arbetar i välfärdens verksamheter och för dem som nyttjar tjänsterna, och utbildningsutskottet instämmer i detta (bet. 2009/10:FiU17 s. 16).

Kvaliteten inom den offentligt finansierade välfärden ska vara hög och pålitlig oavsett om välfärdstjänsterna utförs av privata eller offentliga aktörer. Därför är det viktigt att de ansvariga ställer höga krav på verksamheten. Uppföljning och kontroll av att kvalitetskrav efterlevs är därvid av stor betydelse. Utbildningsutskottet anser dock, i likhet med finansutskottet, att ett förbud mot vinster eller ett krav på återinvestering av vinster inte är en framkomlig väg eftersom företag som inte tillåts göra vinster inte kommer att kunna agera över huvud taget på en privat marknad. Ambitionen att hålla en hög kvalitet inom förskolan uppnås enligt utbildningsutskottets mening inte genom en lag om återinvestering av vinster, utan genom noggranna och tydliga uppföljningar och utvärderingar (bet. 2011/12:FiU3 s. 14).

Därutöver noterar utskottet det arbete som pågår i den parlamentariskt sammansatta utredningen Friskolekommittén 2011:04, som bl.a. har direktiv att se över frågan om ekonomiska uttag ur verksamheten i fristående skolor (dir. 2011:68). Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2013.

Utskottet vill även uppmärksamma att regeringen i december 2012 till-satte en utredning med direktiv att se över ägarprövning och mångfald vid offentligt finansierade välfärdstjänster. Utredaren ska bl.a. utreda vilka möj-liga krav, utöver de redan befintliga, som kan och bör ställas på dem som äger och driver företag inom välfärdssektorn. Utredaren ska också kart-lägga vilka positiva och negativa effekter som olika former av ägande och drift har på den svenska välfärdssektorn. Syftet med utredningen är att ytter-ligare säkra samhällets krav på att de som äger och driver företag inom skola, vård och omsorg ska ha ett långsiktigt och seriöst engagemang och bedriva en god och högkvalitativ verksamhet. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2014 (dir. 2012:131).

Utskottet har som ovan framgått uttalat att någon lagstiftning om återin-vesteringar av vinster i verksamheten för privata förskolor inte är aktuell att införa och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub389 (V) yrkande 1.

Tillsyn över fristående förskolor

De allmänna bestämmelserna om förskolor i skollagen gäller för såväl kom-munala som fristående förskolor, och fristående förskolor står under tillsyn av den kommun där verksamheten bedrivs. Kommunen har rätt att på plats granska verksamheten och inhämta de upplysningar och ta del av de hand-lingar som behövs för tillsynen. De fristående förskolorna är därtill skyl-diga att, på uppmaning av kommunen, göra de sammanställningar som tillsynen kräver (26 kap. 3–7 §§ skollagen). Därutöver har Skolinspektio-nen tillsyn över hur kommunerna fullgör sitt tillsynsansvar (26 kap. 3 § skollagen). Utskottet kan i dag inte se annat än att de nuvarande reglerna om tillsyn över förskolor är ändamålsenligt utformade. Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub341 (M).

Maxtaxa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandet om en översyn av taket i max-taxan och av en årlig indexuppräknings av taket, liksom ett motionsyrkande om att se över maxtaxans utformning.

Motionerna

I motion 2012/13:Ub296 av Karin Nilsson och Anders Åkesson (båda C) efterfrågas en översyn av nivån på det inkomstrelaterade taket för maxtaxan i barnomsorgen, liksom att effekter av en framtida årlig indexuppräknings av taket studeras. I motion 2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkande 12 anförs att maxtaxans utformning bör ses över med målet att tydligt koppla avgiften till vistelsetiden för barnen samt att taket bör anpassas till kostnadsutvecklingen.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade 2009 att införa allmän förskola även för treåringar fr.o.m. den 1 juli 2010 (prop. 2008/09:115, bet. 2008/09:UbU11, rskr. 2008/09:220). Det innebär att alla barn ska erbjudas minst 525 avgiftsfria timmar om året i förskola fr.o.m. höstterminen det år de fyller tre år (8 kap. 4 § skollagen).

En kommun får därutöver, enligt 8 kap. 16 § skollagen, ta ut avgifter för platser i förskola som den anordnar. Dessa måste dock vara skäligen. I 8 kap. 20 § anges att detta även gäller fristående förskolor.

Maxtaxan är frivillig för en kommun att införa, och enligt förordningen (2001:160) om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet har den kommun som väljer att tillämpa maxtaxa rätt till två statsbidrag, ett som ska kompensera för inkomstbortfall i och med att avgifterna sänks och ett för kvalitetssäkrande åtgärder.

Maxtaxekonstruktionen innebär att ett tak sätts för hur höga avgifter kommunen kan ta ut för omsorgen. Avgiften är inkomstrelaterad, vilket innebär att avgiften inte får överstiga en viss procentuell andel av hushållets bruttoinkomst per månad. När det gäller förskola m.m. lämnas statsbidrag under förutsättning att avgiften per månad i verksamheten är högst 3, 2 respektive 1 procent av hushållets avgiftsgrundande inkomst per månad för det första, andra respektive tredje barnet i hushållet. Avgiften får dock inte överstiga 1 260 kronor i månaden för det första barnet, 840 kronor i månaden för det andra barnet respektive 420 kronor i månaden för det tredje barnet i förskoleverksamheten.

Utskottet anser således att maxtaxesystemet är ändamålsenligt utformat och med hänvisning till det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub296 (C) samt motion 2012/13:Sf201 (KD) yrkande 12.

Barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att vårdnadsbidraget bör avskaffas, ett motionsyrkande om att barnomsorgspengen bör omformas och ett motionsyrkande om att barnomsorgspengen bör kunna betalas ut även till föräldrar som tar hand om enbart egna barn i det egna hemmet.

Jämför reservation 3 (S, V).

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i sin kommittémotion 2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 9 att förskolan bör prioriteras genom att vårdnadsbidraget avskaffas och barnomsorgspengen omformas. Syftet med detta är att säkerställa att skattemedel i första hand går till förskolor med hög kvalitet och utbildad personal. I motion 2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkande 6 föreslås att barnomsorgspengen ska kunna betalas ut även till den som tar hand om enbart egna barn i det egna hemmet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det under den föregående mandatperioden genomfördes en familjepolitisk reform bestående av ett frivilligt kommunalt vårdnadsbidrag, en jämställdhetsbonus, en barnomsorgspeng och ett utökat pedagogiskt uppdrag i förskolan. Reformerna har syftat till att stärka mångfalden och utveckla valfriheten, så att föräldrar ges ökade möjligheter att välja den typ av verksamhet som är lämplig just för deras barn och situation.

En kommun får lämna vårdnadsbidrag (högst 3 000 kronor per månad) till enskilda för barn som har fyllt ett men inte tre år och är folkbokförda i kommunen. Bidraget lämnas till en vårdnadshavare som bor och är folkbokförd tillsammans med barnet. Möjligheten för kommuner att införa ett vårdnadsbidrag skapades för att föräldrar ska kunna få mer tid med sina barn och ge dem en ökad trygghet under de första åren.

Barnomsorgspengen utgörs av ett bidrag som följer barnet. Reformen innebär en utvidgad skyldighet för kommunerna att lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Barnomsorgspengen ökar förutsättningarna för mångfald samt ger ökat utrymme för såväl familjedaghem och flerfamiljssystem som andra alternativa, pedagogiska verksamheter i ännu oprövade former.

Familjepolitiken bör enligt utskottet underlätta för föräldrar att kombinera yrkesliv med familjeliv genom att förbättra möjligheterna för båda föräldrarna att delta i arbetslivet och ta hand om barnen när de är små. Familjer är olika och har olika önskemål och behov, och det är därför vik-

tigt med valfrihet och flexibilitet. Familjepolitiken bör därför respektera de enskilda familjernas val. Syftet med såväl barnomsorgspengen som vårdnadsbidraget är att skapa förutsättningar för flexibla lösningar utifrån familjernas behov och önskemål

Utskottet vill därtill, i likhet med vad socialförsäkringsutskottet nyligen uttalade, framhålla att en utgångspunkt för vårdnadsbidraget (och barnomsorgspengen) är att enskilda människor och familjer kan fatta rationella beslut utifrån sina egna förutsättningar (bet. 2012/13:SfU1 s. 119). I samband med att vårdnadsbidraget infördes framhöll regeringen vidare att vårdnadsbidraget inte står i motsatsförhållande till förskoleverksamhet, utan att det tvärtom är rimligt att föräldrar kan få möjlighet att använda sig av vårdnadsbidraget i kombination med förvärvsarbete och plats i förskoleverksamhet, i de fall man valt ett reducerat vårdnadsbidrag (prop. 2007/08:91, bet. 2007/08:SfU9, rskr 2007/08:200). Vårdnadsbidraget kan därmed utgöra ett komplement till förskoleverksamhet.

Utskottet vill därutöver framhålla, så som framgår av tidigare avsnitt, att det vidtas en rad åtgärder vilka alla syftar till att säkerställa en hög kvalitet i förskolan. Utskottet kan inte se någon anledning till att ändra regelverket beträffande vårdnadsbidraget och barnomsorgspengen i aktuella avseenden och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub466 (S) yrkande 9 och 2012/13:Sf201(KD) yrkande 6.

Validering och kompetensutveckling av personalen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om validering och förskolelyft av barnskötare och ett motionsyrkande om obligatorisk kurs i hjärt- och lungräddning för förskolans personal.

Motionerna

I motion 2012/13:Ub232 av Leif Pettersson (S) framhålls att det borde vara möjligt att genom validering och eventuell vidareutbildning ge barnskötare förskollärarkompetens. Bakgrunden till detta är att många kommuner främst vill anställa förskollärare för att på så vis höja kvaliteten på förskolor.

I motion 2012/13:Ub301 av Ann-Christin Ahlberg och Christina Oskarsson (båda S) föreslås ytterligare ett förskolelyft för barnskötare i syfte att hela arbetslaget i förskolan ska få tillgång till de nya kunskaper som den nya läroplanen kräver.

I motion 2012/13:Ub302 av Ann-Christin Ahlberg och Christina Oskarsson (båda S) föreslås ett barnskötaryft, med motiveringen att det är viktigt att kunna få kompetensutveckling inom det egna yrket och inte bara få utbildning för att byta yrke.

I motionen 2012/13:Ub327 av Eliza Roszkowska Öberg (M) efterfrågas en obligatorisk kurs för personal i förskolan i hjärt- och lungräddning med inriktning på barn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om att det enligt 2 kap. 34 § skollagen främst ankommer på huvudmannen att svara för förskolepersonalens kompetensutveckling. I budgetpropositionen för 2013 anför regeringen att annan personal vid sidan om förskollärare, t.ex. barnskötare, kommer att spela en viktig roll i förskolan och i arbetet med att garantera kvaliteten i verksamheten även i fortsättningen. Genom Förskolelyftet 2009–2011 erbjöds barnskötare fortbildning under fem veckor på olika nivåer, t.ex. inom ramen för yrkeshögskolan, på folkhögskolan eller inom kommunal vuxenutbildning på påbyggnadsnivå (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 s. 43–56).

I den reviderade läroplanen för förskolan har förskollärarens och förskolechefens roll och ansvar lyfts fram och betonats. Såsom tidigare anförts i utskottets ställningstagande under avsnittet Kvalitet i förskolan m.m. har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att stärka yrkesgruppen förskollärares kompetens mot bakgrund av de krav som den reviderade läroplanen ställer. Även regeringens fortsatta kompetenssatsning under perioden 2012–2014 genom Förskolelyftet II riktas mot just dessa yrkeskategorier. Satsningen innebär bl.a. att Skolverket, i samarbete med de lärosäten som utfärdar förskollärexamen, ska erbjuda fortbildning dels med inriktning på uppföljning och utvärdering av förskolans verksamhet, dels med inriktning på barn i behov av särskilt stöd i fråga om deras språkliga, kommunikativa och matematiska utveckling. Kurserna omfattar 7,5 högskolepoäng och bedrivs i stor utsträckning på distans. Det är huvudmannen som ska prioritera vilka personer som ska komma i fråga för fortbildningen. Staten ska stå för utbildningskostnaderna (prop. 2012/13:1 utg. omr. 16 s. 56–57, förordning [2002:760] om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor, U2011/6674/S).

Därtill ska förskollärare fr.o.m. 2012 ges möjlighet att gå en forskarutbildning under 2,5 år och därefter ta licentiatexamen. Förskolläraren studerar då på 80 procent och arbetar kvar i förskolan på 20 procent (U2011/1201/F). Syftet är att bygga upp skolans och förskolans kunskapsbas och öka antalet lärare och förskollärare med utbildning på forskarnivå i skolan och förskolan.

Under riksmötet 2010/11 (bet. 2010/11:UbU6) besvarade utskottet yrkanden om vikten av insatser för fortbildning och validering av olika sorters kompetens inom förskolan genom att framhålla att såväl förskollärare som barnskötare samt personal med pedagogiskt ledningsansvar i förskolan getts möjlighet att förstärka sin kompetens genom Förskolelyftet. Vidare framhöll utskottet att fortbildningen framför allt skulle inriktas på de delar som skulle förtydligas i läroplanen.

Utskottet har i dag ingen annan uppfattning än vad utskottet tidigare gett uttryck för. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13Ub232 (S), motion 2012/13:Ub301 (S), motion 2012/13:Ub302 (S) samt motion 2012/13:Ub327 (M).

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden (V, S, C, SD) om förskolan som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen behandlade under förra riksmötet.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (SD) och 3 (V).

Utskottets ställningstagande

I detta betänkande behandlas ett antal motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade under riksmötet 2011/12 (se bilagan) och som riksdagen avslog i enlighet med utskottets förslag (bet. 2011/12:UbU13). Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2012/113:Ub466 (S) yrkandena 1, 3, 5, 7 och 8, 2012/13:Ub216 (C), 2012/13:Ub471 (SD), 2012/13:Ub358 (S), 2012/13:Ub298 (S), 2012/13:405 (S) yrkande 2, 2012/13:Ub414 (S), 2012/13:Ub389 (V) yrkande 2, 2012/13:Ub482 (S), 2012/13:Ub483 (S) och 2012/13:Ub314 (S) yrkande 2.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Kvalitet i förskolan m.m., punkt 1 (S)**

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4 och avslår motionerna

2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkandena 9–11 och

2012/13:Ub405 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att en förskola för alla barn med omsorg och lärande på lekens grund är starten för det livslånga lärandet. Alla barn har rätt till en bra start på sitt lärande, och förskolans roll måste stärkas för att alla barn ska få en mer likvärdig skolstart. Allt fler studier visar att barn som har gått i en förskola med hög kvalitet lyckas bättre i skolan. Det gäller särskilt barn från resurssvaga hem. Förskolan kan därmed bidra till att minska framtida klyftor i samhället. Med en förskola av hög kvalitet kan alla barns rätt till en bra start på sitt lärande förverkligas.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som anförs ovan.

2. **Villkor för kommunala och fristående förskolor, punkt 2 (V)**

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 och

avslår motion

2012/13:Ub341 av Jenny Petersson och Hans Rothenberg (båda M).

Ställningstagande

Sedan riksdagen beslutade om etableringsfrihet 2006 har antalet enskilda förskolor ökat i allt snabbare takt. Under samma period har ca 300 förskolor med ett bolag som enskild huvudman startat, och antalet barn i dessa förskolor har nästan fördubblats.

En viktig faktor för att konkurrensen på en marknad ska fungera är att konsumenterna enkelt kan välja bort företag de av en eller annan anledning inte är nöjda med. Förskolor fungerar dock inte så, tröskeln för att byta förskola är hög. Detta begränsar i sin tur ett skolföretags förluster om kvaliteten sänks.

I de förskolor som drivs med ett vinstintresse får barnens behov stå tillbaka, och när kvaliteten sjunker i förskolan förflyttas ansvaret för omsorgen av barnen från den gemensamma välfärden till den enskilda föräldern, vilket oftast är mamman.

Därför behövs en översyn av lämpliga ägandeformer för privata förskolor samt förslag till ny lagstiftning för att garantera att de offentliga bidragen till privata förskolor kommer barnen till godo och t.ex. inte utbetalas som vinst till skolans ägare, föras över till dotterbolag eller användas för uppköp eller nyetablering av fler skolor – varken i Sverige eller utomlands.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad jag anfört.

3. Barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag, punkt 4 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svanorp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9 och

avslår motion

2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att såväl nationell som internationell forskning visar på ett positivt samband mellan förskola av god kvalitet och senare skolprestationer. Särskilt gynnsamma har verksamheterna varit för barn från svåra uppväxtmiljöer, fattiga barn och barn med annan etnisk bakgrund än majoritetsbefolkningens.

Det är viktigt att förskolan håller en hög kvalitet. Reformen som vårdnadsbidrag och barnomsorgsavgift är därför problematiska då de dränerar förskolan på resurser. Vi är aldrig nöjda med bara barnpassning, men med regeringens barnomsorgsavgift riskerar vi att få barnpassning av närmaste granne eller av helt utbildad personal. Vi anser att skattepengar i första hand ska gå till förskolor med hög kvalitet och välutbildad personal.

I fråga om vårdnadsbidraget visar en studie från Statistiska centralbyrån att 90 procent av dem som fått vårdnadsbidrag är kvinnor. Studien visade även att kvinnor med utländsk bakgrund är något överrepresenterade. Vi kan därmed konstatera att vårdnadsbidraget motverkar jämställdhet i arbetslivet. De två reformerna måste ses i en helhet – dels minskar de möjligheterna för kommunerna att erbjuda god tillgänglighet i förskolan, då resurserna blir mindre, dels innebär regeringens beslut att medel förs från en kvalitetssäkrad förskola till olika former av omsorgslösningar utan samma krav på utbildad personal eller att läroplanen följs. Vårdnadsbidraget och barnomsorgsavgiften kan bidra till att försämra barnens framtida skolprestationer. Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som ovan anförts.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 6 (S)

Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 6. Då de gäller våra motionsförslag hänvisar vi till de tidigare ställningstagandena i fråga om ett kvalitetsprogram i förskolan, resurser efter behov, platsgarantin, syskonförtur samt om vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i ett livslångt lärande i betänkande 2011/12:UbU13. Vi vidhåller de synpunkter vi har framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 6 (SD)

Björn Söder (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 6. Då de gäller vårt motionsförslag hänvisar jag till det tidigare ställningstagandet i fråga om förskolans värdegrund i betänkande 2011/12:UbU13. Jag vidhåller de synpunkter jag har framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 6 (V)

Rossana Dinamarca (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 6. Då de gäller vårt motionsförslag hänvisar jag till det tidigare ställningstagandet i fråga om kommunala förskoleavtal med privata utförare i betänkande 2011/12:UbU13. Jag vidhåller de synpunkter jag har framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Sf201 av Anders Andersson (KD):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att barnomsorgspengen ska kunna betalas ut även till den som tar hand om enbart egna barn i det egna hemmet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt för varje kommun att fatta beslut om maximitak för barngruppernas storlek.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att införa en oberoende kvalitetsuppföljning av förskolan.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten för föräldrar att få tillgång till öppna jämförelser av förskolor.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att maxtaxans utformning bör ses över med målet att tydligt koppla avgiften till vistelsetiden samt att anpassa taket till kostnadsutvecklingen.

2012/13:Ub216 av Johan Linander (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att börja med engelska redan i förskolan.

2012/13:Ub232 av Leif Pettersson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om validering för personal inom förskolan.

2012/13:Ub296 av Karin Nilsson och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att göra en översyn av nivån på det inkomstrelaterade maxtaket för maxtaxan i barnomsorgen samt studera effekter av en framtida årlig indexuppräknning av maxtaket.

2012/13:Ub298 av Ann-Christin Ahlberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra för våra barn och om personal i förskolan.

2012/13:Ub301 av Ann-Christin Ahlberg och Christina Oskarsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Förskolelyft 2.

2012/13:Ub302 av Ann-Christin Ahlberg och Christina Oskarsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett barnskötarlyft.

2012/13:Ub314 av Fredrik Lundh Sammeli och Hannah Bergstedt (båda S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla barn bör få tillgång till förskolan.

2012/13:Ub327 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning i första hjälpen och hjärt- och lungräddning för personal på förskola.

2012/13:Ub341 av Jenny Petersson och Hans Rothenberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra Skolinspektionen till tillsynsmyndighet för såväl kommunala som fristående förskolor i Sverige.

2012/13:Ub358 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett tak för hur många barn det ska finnas per pedagog.

2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med direktiv att ta fram förslag till ny lagstiftning om ägandeformer för privata förskolor med offentlig finansiering som garanterar att alla offentliga medel återinvesteras i verksamheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till en ändring i skollagen i syfte att ge kommunerna makt över etableringen av nya förskolor genom att ingå kommunala förskoleavtal med privata utförare.

2012/13:Ub405 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvaliteten i förskolan ska säkerställas genom en kvalitetslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur kommunerna ges förutsättningar att tillhandahålla en förskola med barngrupper vars storlek är anpassad efter barnens behov.

2012/13:Ub414 av Åsa Lindestam m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av barngruppernas storlek och sammansättning i relation till personaltäthet och personalens pedagogiska kunskaper i förskolan.

2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett kvalitetsprogram för förskolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om resurser efter behov.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av förskolans kompensatoriska roll.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av platsgarantin.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om syskonförtur.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i ett livslångt lärande.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prioritera förskolan och avskaffa vårdnadsbidrag samt omforma barnomsorgspengen.

2012/13:Ub471 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verka för att de ändringsförslag som föreslås i motionen genomförs i Lpfö 98.

2012/13:Ub482 av Lena Hallengren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera kommunernas utbyggnad av barnomsorg på oönskväm arbetstid.

2012/13:Ub483 av Lena Hallengren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge alla barn samma rätt till förskola.